

osvitnimy potrebamy v osvitnomu protsesi pochatkovoї shkoly [Considering individual characteristics of students with special educational needs in primary school]. In A. V. Sushchenko (Ed.), *Pedahohika formuvannia tvorchoї osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkoli* (Vol. 77, Issue 2, pp. 54-58). Zaporizhzhia: KPU [in Ukrainian]. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-2.10>

16. Bilousova, N., Hordiienko, T., Demchenko, N., Filonenko, O., & Bobro, A. (2020). The organisation of educational space in the New Ukrainian School. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 8(3), 270-279 [in English]. DOI: <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2020.08.03.2>

17. Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74. [in English]. Retrieved from https://assess.ucr.edu/sites/default/files/2019-02/blackwiliam_1998.pdf

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 6.02.2026 р.
Прийнято редакцією 6.03.2026 р.
Опубліковано 6.04.2026 р.

УДК 378.147:613.9:373.2

DOI: 10.31376/2410-0897-2026-1-60-88-96

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мардарова Ірина Костянтинівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

e-mail: mardarova.ik@pdpu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-8899-2830

Гуданич Наталія Миколаївна

доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

e-mail: hudanych.NM@pdpu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-2421-8955

У статті досліджено проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Обґрунтовано сутність і структуру підготовленості майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Проведено кількісний аналіз результатів, а також здійснено якісну інтерпретацію отриманих даних щодо проблем підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку, що дає змогу виділити ключові напрями вдосконалення освітнього процесу. Результати дослідження підтверджують необхідність інтеграції сучасних здоров'язбережувальних технологій в освітні програми, посилення практико-орієнтованого компонента підготовки та формування цілісного уявлення про здоров'я дитини в майбутніх вихователів.

Ключові слова: підготовка майбутніх вихователів, здоров'язбережувальна компетентність, діти дошкільного віку, педагогічна освіта, здоров'язбережувальні технології, професійна підготовка.

Постановка проблеми. У сучасних соціокультурних та освітніх реаліях, коли питання збереження і зміцнення здоров'я нації набуває статусу стратегічного пріоритету державної політики, проблема формування культури здоров'я особистості з раннього дитинства постає як надзвичайно актуальна. Дошкільний вік визначається науковцями як сенситивний період, упродовж якого відбувається інтенсивне становлення базових фізіологічних і психічних функцій, формуються перші соціальні установки та моделі поведінки, що зумовлює необхідність цілеспрямованого виховання основ здорового способу життя саме на цьому етапі розвитку. Саме в цей період закладаються фундаментальні уявлення про значущість здоров'я, виробляються первинні гігієнічні навички та формуються ціннісні орієнтації, які згодом визначатимуть життєві стратегії дитини [4, с. 586–597].

Відповідно до положень концепції сталого розвитку, Закону України «Про освіту» та Базового компоненту дошкільної освіти, завдання із забезпечення гармонійного фізичного, психічного та соціального розвитку дитини, а також створення умов для збереження і зміцнення її здоров'я визнаються одним з ключових орієнтирів державної освітньої політики, що зумовлює підвищені вимоги до змісту та якості підготовки педагогічних кадрів, адже саме вихователь виступає провідним суб'єктом реалізації здоров'язбережувальної стратегії в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти [5, с. 121–133]. Роль вихователя в цьому процесі є багатогранною: він постає не лише як організатор освітнього процесу, а і як наставник, фасилітатор, консультант для батьків та, що особливо важливо, як особистісний приклад для дітей. Демонстрація педагогом власної культури здоров'я, дотримання ним норм здорового способу життя та створення сприятливого психоемоційного клімату в групі значною мірою визначають ефективність виховання здоров'язбережувальної

поведінки у вихованців. З огляду на це якість професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до реалізації цих завдань набуває статусу вирішального чинника [5, с. 121–133].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки майбутніх педагогічних працівників до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку привертає значну увагу вітчизняних і зарубіжних науковців у контексті сучасних освітніх трансформацій. В Україні дослідження, присвячені здоров'язбереженню в дошкільній освіті, розглядають здоров'я як інтегральну категорію, що включає фізичні, психічні та соціальні складники розвитку дитини (Т. К. Андрищенко, О. А. Гнізділова, Ю. В. Денисяк, О. Є. Халло та ін.). Також підкреслюється важливість формування в майбутніх вихователів умінь і навичок, спрямованих на реалізацію цілісного підходу до збереження та зміцнення здоров'я дітей у навчально-виховному процесі.

Проблема підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку вивчалася вітчизняними науковцями як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Дослідження Т. К. Андрищенко розкриває сутність і структуру здоров'язбережувальної компетентності дошкільників, а також методичні підходи до її формування в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, що дає змогу визначити ключові компоненти і критерії цієї компетентності в контексті педагогічної діяльності [1]. У монографії підкреслено, що формування здоров'язбережувальної компетентності має бути інтегроване в усі види діяльності дитини, а професійна підготовка вихователів повинна забезпечувати відповідні знання та вміння для реалізації таких інтегрованих завдань.

Питання професійної підготовки майбутніх вихователів розглядала О. А. Гнізділова, яка в своїй статті досліджує структурно-логічні та змістові аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку через підготовку педагогів [2, с. 231–237]. Авторка звертає увагу на необхідність удосконалення змісту освітніх програм у вищих педагогічних закладах і пропонує конкретні шляхи інтеграції здоров'язбережувальних технологій у підготовку майбутніх вихователів, що сприятимуть підвищенню якості дошкільної освіти.

У статті Ю. В. Денисяк розкривається сутність та функціональні складники здоров'язбережувальної компетентності дошкільників як результат взаємодії освітніх умов та педагогічної діяльності [3, с. 10–16]. Дослідниця підкреслює, що здоров'язбережувальна компетентність не може бути зведена до сукупності окремих знань про здоров'я; вона повинна включати практичні навички, ціннісні орієнтації та здатність застосовувати здоров'язбережувальні стратегії в реальних освітніх ситуаціях.

О. Є. Халло у своєму дослідженні акцентує увагу на проблемах формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки [7, с. 168–170]. Авторка наводить результати аналізу змісту педагогічної освіти, виявляючи слабкі місця в підготовці майбутніх вихователів, зокрема недостатню інтеграцію здоров'язбережувальних компонентів у фахові дисципліни та відсутність системної практичної складової. Отже, аналіз вітчизняних джерел засвідчує наявність чітко окресленого наукового поля щодо здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку та підготовки фахівців, які повинні цю компетентність формувати. Суперечливими для досліджень є положення про необхідність інтегрованого підходу до освіти дітей і підготовки вихователів, а також про пріоритет практико-орієнтованої підготовки в системі педагогічної освіти.

Зарубіжні дослідження також підтверджують значущість підготовки педагогів до забезпечення здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. У роботах зарубіжних авторів (Н. L. Chen, W. H. Huang, C. H. Liu, X. Zhuang, Y. Jia, T. Cui, G. Meng) наголошується, що сучасна педагогічна освіта має не лише передавати теоретичні знання про здоров'я, а й формувати в майбутніх вихователів практичні навички створення безпечного фізичного середовища, організації рухової активності, підтримки психоемоційного благополуччя дітей та інтеграції здоров'язбережувальних технологій у повсякденну педагогічну діяльність. Дослідники підкреслюють, що комплексний підхід до здоров'язбереження, який включає фізичні, соціальні й емоційні аспекти, сприяє підвищенню якості дошкільної освіти та оптимальному розвитку дітей у ранні роки. Такий фокус у підготовці педагогів сприяє формуванню здатності майбутніх вихователів адаптувати освітній процес до сучасних вимог щодо безпеки, профілактики захворювань і всебічного розвитку дитини.

Аналіз літературних джерел також виявив, що у вітчизняній науковій спільноті недостатньо розроблені узагальнені методичні підходи до оцінювання рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності як у здобувачів, так і в вихователів-практиків. Незважаючи на наявні теоретичні праці, відсутність єдиної моделі підготовки майбутніх вихователів, що ґрунтується на цілісному здоров'язбережувальному підході, ускладнює вирішення актуальних педагогічних завдань. Отже, попередні наукові здобутки створюють вагомий фундамент для подальшого дослідження проблеми, проте вимагають системного поєднання теоретичних і практичних підходів, що зумовлює необхідність емпіричного дослідження, спрямованого на діагностику рівня сформованості компетентності майбутніх вихователів та

уточнення педагогічних умов її ефективного формування.

Формулювання мети статті. Мета статті – обґрунтувати особливості та проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Завдання: уточнити сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність дітей дошкільного віку»; «підготовленість майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку»; визначити структуру підготовленості майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку; проаналізувати стан підготовки майбутніх вихователів; представити результати анкетування здобувачів і викладачів; визначити напрями вдосконалення професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. У науковому дискурсі (Т. К. Андрющенко, Ю. В. Денисяк, С. М. Кондратюк, Г. О. Корінна, А. П. Кошель, Л. І. Лавріненко, О. О. Максимова та ін.) здоров'язбережувальна компетентність дітей дошкільного віку – це інтегративна характеристика особистості дитини, що виявляється у сформованості елементарних знань про здоров'я та безпеку життєдіяльності, у здатності застосовувати базові гігієнічні навички, дотримуватися режиму дня, правил рухової активності та харчування, а також у позитивному ставленні до власного здоров'я та усвідомленні його цінності.

Результати здійсненого аналізу дозволяють стверджувати, що здоров'язбережувальна компетентність дітей дошкільного віку охоплює: початкові уявлення про здоровий спосіб життя, правила особистої гігієни, безпечну поведінку; уміння виконувати доступні дитині здоров'язбережувальні дії (миття рук, правильне харчування, активні ігри, дотримання режиму); інтерес до збереження здоров'я, наслідування позитивних зразків поведінки дорослих, сформоване емоційно-позитивне ставлення до здорового способу життя. Здоров'язбережувальна компетентність дітей дошкільного віку визначає їхню готовність свідомо та відповідально діяти в напрямі збереження і зміцнення власного здоров'я в межах вікових можливостей.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що метою сучасної професійної підготовки майбутніх вихователів є не лише засвоєння ними теоретичних знань про основи валеології, гігієни та безпеки життєдіяльності, а й формування особистісної підготовленості до їх практичного застосування в освітньому процесі, що передбачає розвиток педагогічної майстерності, інноваційного мислення та високого рівня особистої культури здоров'я, що забезпечить створення цілісної системи професійної діяльності вихователя, спрямованої на розвиток здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку як важливої складової їхнього майбутнього успішного життєвого шляху [4, с. 586–597].

Автори (Н. А. Башавець, Р. В. Бедранич, В. І. Бобрицька, В. Г. Бутенко, Н. М. Вінарчук, О. А. Гнізділова, Н. Н. Завидівська, С. Р. Замрозович-Шадріна, О. М. Іонова, В. В. Нестеренко, Л. М. Рибалко та ін.) переконливо доводять, що підготовленість майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку – це інтегрована, багатокомпонентна характеристика особистості, що є результатом цілеспрямованого освітнього процесу в закладі вищої або фахової передвищої освіти та виражається у сформованості системи професійно-педагогічних знань, практичних умінь, ціннісних орієнтацій та особистісних якостей, необхідних для ефективного планування, організації та реалізації здоров'язбережувальної діяльності з дітьми дошкільного віку.

Структура підготовленості майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку є багатокомпонентною системою, яка забезпечує цілісність і результативність професійної діяльності педагога. Вона включає мотиваційно-ціннісний, змістово-когнітивний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-творчий компоненти, що перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості.

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає усвідомлення соціальної та професійної значущості здоров'язбережувальної діяльності, а також формування ціннісної позиції, що визначає пріоритетність здоров'я дитини як основної умови її гармонійного фізичного, психічного та соціального розвитку. В освітньому процесі це проявляється в розвитку в студентів стійкої внутрішньої мотивації до дотримання норм здорового способу життя, усвідомленої потреби у власному самовдосконаленні та систематичному підвищенні рівня професійної компетентності у сфері здоров'язбереження. Ключовим аспектом компонента є формування підготовленості майбутніх педагогів не лише дбати про власне здоров'я, а й активно впливати на здоров'язбережувальну культуру дітей та їхніх родин через організацію відповідних освітніх та профілактичних заходів, що включає пропагування принципів раціонального харчування, режиму дня, фізичної активності, психоемоційної гігієни та безпечної поведінки, а також формування в дітей позитивного ставлення до власного здоров'я як ключової життєвої цінності. Реалізація передбачає здатність майбутніх педагогів до рефлексії власних життєвих цінностей, оцінки соціального та морального значення здоров'язбережувальної діяльності, інтеграції її в повсякденну практику та професійну діяльність. Вона сприяє розвитку професійної самосвідомості та усвідомленню ролі вихователя як моделі для дітей у формуванні стійких звичок здорового способу життя, що, у свою чергу, забезпечує соціально значущий вплив

на розвиток гармонійної особистості та формування цілісної системи цінностей у майбутніх поколінь.

Змістово-когнітивний компонент охоплює комплекс фундаментальних знань, що включає основи валеології, вікової фізіології, гігієни, анатомії та психології здоров'я дітей дошкільного віку. Змістово-когнітивний компонент передбачає глибоке усвідомлення майбутніми педагогами сутності, структури та критеріїв здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Не менш важливою складовою означеного компонента є оволодіння сучасними здоров'язбережувальними технологіями, методами та формами роботи, що спрямовані на підтримку фізичного, психічного та соціального благополуччя дітей. До таких технологій належать інтегровані ігрові та рухові заняття, дидактичні вправи на розвиток дрібної моторики, релаксаційні та дихальні практики, а також використання цифрових платформ для моделювання педагогічних ситуацій та контролю за дотриманням здоров'язбережувальних норм. Критичне мислення та здатність до аналізу педагогічних ситуацій виступають ключовими показниками змістово-когнітивного компоненту. Майбутній вихователь повинен не лише засвоювати знання, а й уміти відбирати оптимальні педагогічні засоби для формування культури здоров'я в дітей, оцінювати ефективність обраних методів та коригувати їх відповідно до індивідуальних потреб та особливостей розвитку кожної дитини. Такий підхід забезпечує системність знань, сприяє професійному самовдосконаленню та формуванню компетентностей, необхідних для організації безпечного та здоров'язбережувального освітнього середовища.

Діяльнісно-практичний компонент відображає підготовленість до активної реалізації здоров'язбережувальної функції в професійній діяльності. Діяльнісно-практичний компонент охоплює формування вмінь проектувати, моделювати та організовувати здоров'язбережувальний освітній простір, що забезпечує комплексний вплив на фізичний, психічний та соціальний розвиток дітей. У межах компонента особлива увага приділяється інтеграції рухової, оздоровчої, профілактичної та просвітницької діяльності в щоденний освітній процес. Наприклад, студенти вчать планувати заняття з ранкової гімнастики, організовувати рухливі ігри на свіжому повітрі, проводити бесіди з дітьми щодо гігієни та безпечної поведінки, а також розробляти проекти профілактичних заходів, як-от тижні здоров'я або тематичні освітні квести. Не менш важливими є практичні навички діагностики рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності дітей, що передбачає вміння використовувати різноманітні методики спостереження, тестування, аналізу результатів та корекції освітніх впливів відповідно до вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини. Крім того, компонент включає здатність налагоджувати конструктивну взаємодію з батьками та колегами, що забезпечує єдність педагогічних впливів і сприяє формуванню цілісної системи здоров'язбережувальних практик у закладі дошкільної освіти. Усе це забезпечує не лише формування професійної майстерності, а й підготовку вихователя як компетентного координатора здоров'язбережувальної діяльності, здатного ефективно поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, адаптуючи освітній процес до потреб дітей та умов конкретного закладу.

Рефлексивно-творчий компонент характеризує вищий рівень їхньої професійної компетентності та готовності до самостійної педагогічної діяльності. Рефлексивно-творчий компонент проявляється в здатності до системного самоаналізу та критичної самооцінки ефективності власної здоров'язбережувальної діяльності, що включає оцінку результатів впроваджених освітніх заходів, відстеження рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності дітей та визначення напрямів корекції професійних дій. Важливою складовою компонента є вміння виявляти недоліки та знаходити ефективні шляхи їх подолання, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу та адаптації педагогічних стратегій до індивідуальних потреб дітей. Прагнення до творчого використання набутих знань проявляється в здатності генерувати нові методики, розробляти нестандартні вправи та проекти, адаптовані до специфіки конкретного закладу дошкільної освіти. Наприклад, студент може створювати інтерактивні тематичні заняття, комбінуючи фізичні вправи з елементами казкотерапії або музично-ритмічними іграми, що одночасно розвивають рухові, когнітивні та емоційні навички дітей. Ключовим аспектом компонента є також здатність прогнозувати результати власної діяльності та оцінювати можливі наслідки педагогічних рішень для фізичного та психоемоційного стану дітей. Такий підхід формує готовність до постійного професійного самовдосконалення, стимулює інноваційність у педагогічній діяльності та сприяє розвитку особистісної та професійної самосвідомості вихователя як моделі здоров'язбережувальної культури для дітей дошкільного віку.

Зазначені компоненти (мотиваційно-ціннісний, змістово-когнітивний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-творчий) у своїй єдності забезпечують цілісну підготовленість майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Зазначені компоненти визначають не лише професійну спроможність педагога ефективно реалізовувати освітні завдання, а й рівень його особистої культури здоров'я, що є вирішальним чинником для успішного виховання ціннісного ставлення до здоров'я в підростаючого покоління.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що підготовленість майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку – це не просто сума знань, а інтегрована

готовність майбутнього фахівця до реалізації здоров'язбережувальної функції у своїй майбутній професійній діяльності як цілісного, системного процесу, спрямованого на формування в дошкільнят стійких навичок здорового способу життя. Підготовленість майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку це динамічний стан, що є передумовою успішного формування відповідної компетентності в дітей.

З метою виявлення проблем підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку було проведено анкетування здобувачів вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта» в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Результати анкетування засвідчили, що лише 28,1% респондентів зазначили, що мають чітке уявлення про сутність здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Водночас 46,4% опитаних охарактеризували своє розуміння цього поняття як загальне, а 25,5% вказали на труднощі в його поясненні. Аналіз відповідей щодо складників здоров'язбережувальної компетентності показав, що більшість здобувачів виокремлюють фізичний складник (82,5%) та психоемоційний (61,7%). Значно менше респондентів звернули увагу на соціальний (34,9%) та духовно-моральний (19,3%) аспекти, що засвідчує фрагментарність уявлень про комплексний характер цього феномену.

Самооцінка рівня підготовленості до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей показала, що 52,1% опитаних оцінили його як середній (3 бали), 31,5% – як низький (1–2 бали), і лише 16,4% вважають свій рівень достатнім або високим (4–5 балів).

Щодо знань, яких бракує майбутнім вихователям, респонденти найчастіше відзначали: знання здоров'язбережувальних технологій – 68,9%; психічне та емоційне здоров'я дітей – 57,2%; профілактику захворювань у дошкільному віці – 49,8%. У блоці практичних умінь найбільші труднощі викликають: застосування здоров'язбережувальних технологій – 63,3%; створення здоров'язбережувального освітнього середовища – 58,7%; організація рухової активності дітей – 41,5%.

Аналіз проблем професійної підготовки засвідчив, що домінуючими чинниками є переважання теоретичної підготовки над практичною (72,7%) та недостатня кількість практичних занять (65,5%). Крім того, 48,4% респондентів вказали на застарілий зміст окремих навчальних дисциплін, а 44,3% – на обмежені можливості педагогічної практики.

Якісний аналіз отриманих даних дає підстави стверджувати, що підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку має переважно декларативний характер. Здобувачі освіти володіють загальними теоретичними уявленнями, однак відчувають труднощі в практичній реалізації здоров'язбережувальної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти. Фрагментарне розуміння структури здоров'язбережувальної компетентності засвідчив недостатню інтеграцію фізичного, психоемоційного, соціального та духовно-морального складників у процесі професійної підготовки. Особливо показовим є недооцінювання соціального та емоційного аспектів здоров'я дитини, що має важливе значення в умовах сучасних суспільних викликів.

Відповіді респондентів також підтверджують наявність суперечності між потребою закладів дошкільної освіти у фахівцях, здатних реалізовувати здоров'язбережувальні технології, та недостатнім рівнем практичної підготовленості майбутніх вихователів до такої діяльності, що зумовлює необхідність оновлення змісту фахових дисциплін, посилення практико-орієнтованого компонента навчання та впровадження інноваційних форм і методів підготовки. Результати анкетування підтверджують актуальність проблеми та доцільність цілеспрямованого вдосконалення системи підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку.

З метою виявлення проблем підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку було проведено анкетування викладачів закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта».

Аналіз відповідей викладачів щодо рівня усвідомлення здобувачами сутності здоров'язбережувальної компетентності засвідчив, що 12,5% респондентів оцінили його як високий, 37,5% – як достатній, 34,4% – як середній, тоді як 15,6% викладачів визначили його як низький. Оцінюючи загальний рівень готовності майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку, 9,4% викладачів зазначили високий рівень, 31,3% – достатній, 40,6% – середній, а 18,7% – низький. Аналіз відповідей щодо складників здоров'язбережувальної компетентності, які є найменш сформованими в здобувачів, показав, що найбільші труднощі викликає психоемоційний складник (59,4%) та соціальний складник (46,9%). Менш проблемними, на думку викладачів, є фізичний складник (28,1%), тоді як духовно-моральний аспект був відзначений 21,9% респондентів.

Серед знань, які потребують найбільшого посилення в процесі професійної підготовки, викладачі виокремили: знання сучасних здоров'язбережувальних технологій (68,8%), особливостей психічного та

емоційного здоров'я дітей (62,5%), а також інтеграції здоров'язбережувального змісту в освітній процес закладу дошкільної освіти (50,0%). Щодо практичних умінь, викладачі найчастіше вказували на недостатню сформованість умінь застосування здоров'язбережувальних технологій (65,6%), створення здоров'язбережувального освітнього середовища (59,4%) та організації рухової активності дітей (43,8%). Основними проблемами системи підготовки майбутніх вихователів викладачі визначили недостатню практичну спрямованість навчання (71,9 %), фрагментарність змісту здоров'язбережувальної підготовки (56,3 %) та обмежені можливості педагогічної практики (48,4 %).

Якісний аналіз результатів анкетування дає підстави стверджувати, що, на думку викладачів, підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку має переважно недостатньо системний та практико-орієнтований характер. Незважаючи на наявність відповідного теоретичного підґрунтя, сформованість практичних умінь здобувачів не відповідає сучасним вимогам дошкільної освіти. Особливої уваги потребує недостатній рівень сформованості психоемоційного та соціального складників здоров'язбережувальної компетентності, що засвідчує обмежене розуміння здобувачами цілісної природи здоров'я дитини дошкільного віку. Це підтверджує необхідність міждисциплінарної інтеграції змісту фахових, психолого-педагогічних і валеологічних дисциплін.

Викладачі також акцентують на наявності суперечності між потребою закладів дошкільної освіти у фахівцях, здатних ефективно реалізовувати здоров'язбережувальні технології, та реальним рівнем практичної підготовленості випускників. У зв'язку з цим актуалізується потреба оновлення освітніх програм, розширення практичного компонента професійної підготовки та впровадження інноваційних форм навчання. Отже, результати анкетування викладачів підтверджують актуальність проблеми та обґрунтовують доцільність цілеспрямованого вдосконалення системи підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку.

Аналіз сучасних наукових досліджень [1–7] засвідчує суттєве зміщення акцентів у підготовці педагогічних кадрів: від традиційного репродуктивного, теоретично орієнтованого навчання до практико-орієнтованих, інтерактивних та інноваційних підходів. Означена трансформація зумовлена потребами сучасного освітнього середовища, яке вимагає від педагогів не лише наявності теоретичних знань, а й умінь ефективно застосовувати їх у реальних умовах освітньої практики, що робить підготовку фахівців більш комплексною та цілісною. Саме в цьому контексті особливого значення набуває праксіологічний підхід, який дає змогу інтегрувати знання та практичні вміння через активну діяльність студентів і моделювання професійних ситуацій [6, с. 157–163].

Праксіологічний підхід у підготовці майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку ґрунтується на положенні, що діяльність є основною формою розвитку та пізнання особистості. Він передбачає поєднання теоретичних знань і практичних умінь через моделювання педагогічних ситуацій та відпрацювання компетентностей у реальних чи наближених до практики умовах. Особливістю застосування цього підходу є інтеграція знань про здоров'я, методів організації фізичної активності та психоемоційного розвитку дітей з формуванням умінь створювати безпечне фізичне середовище та впроваджувати здоров'язбережувальні технології в повсякденну педагогічну практику [6, с. 157–163].

Проте в підготовці майбутніх вихователів існують певні проблеми. До них належать недостатня інтеграція практичних завдань у навчальні програми, обмежений доступ до сучасних здоров'язбережувальних технологій у навчальних закладах, а також низький рівень компетентності викладачів у сфері здоров'язбереження. Для подолання означених проблем ефективними є різні форми практичної підготовки: моделювання освітньої діяльності, коли студенти проводять заняття з елементами фізичної активності та вправами для психоемоційної підтримки дітей; проєктна діяльність, наприклад, організація «Тижня здоров'я» в закладі дошкільної освіти з інтеграцією рухових, харчових та психологічних практик; рольові ігри та тренінги для відпрацювання стратегій поведінки у складних педагогічних ситуаціях; а також використання цифрових технологій для планування та моніторингу здоров'язбережувальної діяльності. Отже, праксіологічний підхід забезпечує комплексну підготовку майбутніх вихователів, поєднуючи знання, практичні навички та ціннісні орієнтації щодо здоров'я, і сприяє формуванню здатності системно підтримувати фізичне, психоемоційне та соціальне благополуччя дітей дошкільного віку [6, с. 157–163].

Особливу значущість у цьому контексті набуває інтеграція валеологічного компоненту в зміст освітніх програм педагогічних спеціальностей, що передбачає не ізольоване вивчення дисципліни «Валеологія», а органічне включення її принципів у структуру інших навчальних дисциплін. Наприклад, під час вивчення педагогіки та психології студенти аналізують методики формування в дітей правильних режимів дня, організації фізичної активності та емоційного благополуччя, а на заняттях з методики розвитку мовлення або образотворчого мистецтва відпрацьовують вправи, що водночас стимулюють рухову активність та координацію дітей. Використання інтерактивних вправ, таких як «рухливі історії» або «сенсорні квести», дає змогу студентам

створювати навчальні ситуації, де розвиток фізичних та когнітивних навичок відбувається одночасно, забезпечуючи цілісне розуміння здоров'язбережувальної діяльності [4, с. 586–597].

Ефективність підготовки педагогів значною мірою забезпечується поєднанням теоретичної та практичної підготовки, що реалізується через виробничі (педагогічні) практики, майстер-класи, тренінги та симуляційні заняття. Наприклад, під час виробничої (педагогічної) практики в закладі дошкільної освіти студенти організовують ранкову гімнастику, інтерактивні навчальні ігри на розвиток моторики та групові заняття з профілактики стресу. В університетських умовах вони можуть моделювати педагогічні ситуації за допомогою цифрових симуляцій, таких як віртуальні класи або тренажери для планування оздоровчих занять, що дає змогу оцінювати ефективність власних дій і отримувати зворотний зв'язок від викладачів та наставників. Такий підхід забезпечує розвиток практичних умінь, соціальних компетенцій та готовності до взаємодії з дітьми, колегами та батьками [5, с. 121–133].

Сучасна педагогічна практика неможлива без застосування інноваційних методів і технологій навчання. Наприклад, студенти використовують вебквести для вивчення правил здорового харчування, створюють інтерактивні презентації та відеоуроки з фізичної активності, аналізують кейси з реальних освітніх ситуацій через цифрові платформи, що дозволяє прогнозувати наслідки педагогічних рішень. Інтерактивні вправи, такі як «віртуальні тренування» або «мініпроекти здоров'я», сприяють розвитку критичного мислення, навичок самостійного прийняття рішень у нестандартних ситуаціях та здатності оцінювати ризики для здоров'я дітей.

У цьому аспекті варто взяти до уваги, що не менш вагомим напрямом підготовки є система наставництва та менторства, яка передбачає тісну співпрацю студентів із досвідченими педагогами-практиками. Наприклад, під час виробничої (педагогічної) практики в закладах дошкільної освіти керівник практики або наставник демонструє, як організувати ігрові заняття з фізичного розвитку, проводити профілактичні бесіди про гігієну та безпеку, а студент поступово бере на себе відповідальність за планування і проведення цих заходів. Наставники та керівники практики також можуть проводити спільні онлайн-сесії з аналізу практичних кейсів та обговорення цифрових вправ, що дає змогу студентам отримувати безпосередній досвід у застосуванні інноваційних технологій у реальних умовах. Така взаємодія сприяє адаптації до професійного середовища та прискорює формування практичних навичок, необхідних для організації здоров'язбережувальної роботи в закладах дошкільної освіти [5, с. 121–133].

Здійснене дослідження дає підстави стверджувати, що сучасна підготовка педагогічних кадрів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку ґрунтується на комплексному та системному поєднанні кількох ключових складових: теоретичної бази, практичної діяльності, інноваційних педагогічних методик і технологій, а також наставницької підтримки з боку досвідчених фахівців. Теоретична складова забезпечує студентів фундаментальними знаннями з валеології, психології здоров'я, вікової фізіології та методик організації освітнього процесу, формує розуміння сутності та структури здоров'язбережувальної компетентності. Практична діяльність реалізується через педагогічні практики, майстер-класи, тренінги та моделювання освітніх ситуацій, що дозволяє студентам апробувати набуті знання в безпечному, контрольованому середовищі та виробити необхідні професійні навички.

Можна з упевненістю сказати, що інноваційні методики навчання, серед яких проектна діяльність, кейс-стаді, інтерактивні симуляції, вебквести та цифрові освітні платформи, сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень у нестандартних педагогічних ситуаціях та адаптації знань до конкретних умов освітнього процесу. Наставництво і менторство з боку досвідчених педагогів-практиків забезпечують передачу цінного професійного досвіду, формування моделей ефективної здоров'язбережувальної діяльності та сприяють швидкій адаптації студентів до реальних умов професійної практики [4, с. 586–597].

Є впевненість у тому, що такий інтегрований підхід забезпечує високий рівень підготовленості майбутніх вихователів, формує в них мотиваційно-ціннісну готовність до систематичного впровадження здоров'язбережувальних технологій, здатність планувати та реалізовувати освітні заходи, спрямовані на розвиток здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Водночас він створює умови для розвитку професійної майстерності, педагогічного мислення та інноваційної активності, що є визначальними чинниками ефективності освітнього процесу та збереження здоров'я майбутніх поколінь.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямку). Результати здійсненого дослідження дають змогу зробити висновок, що підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку є стратегічним завданням сучасної вищої та фахової передвищої педагогічної освіти. Означена компетентність, будучи інтегрованою характеристикою професійної майстерності, поєднує знання, уміння, цінності та особистісні якості, необхідні для створення ефективного здоров'язбережувального освітнього середовища. Найбільш перспективним є комплексний підхід до підготовки, що інтегрує теоретичний, практичний, інноваційний компоненти та інститут наставництва.

Подальші наукові пошуки мають бути спрямовані на розробку конкретних авторських методик і комплексних програм підготовки майбутніх вихователів, що передбачають активне використання цифрових інструментів, технологій змішаного навчання та створення креативного середовища для професійного становлення педагога-валеолога.

Список використаної літератури

1. Андрющенко Т. К. Здоров'язбережувальна компетентність дошкільників: сутність, методика формування : монографія. Умань: АЛМІ, 2018. 197 с.
2. Гнізділова О. А. Професійна підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 65. С. 231–237.
3. Денисяк Ю. В. Сутність та зміст здоров'язбережувальної компетенції дошкільників. *Педагогічний альманах*. 2021. № 50. С. 10–16. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.294>.
4. Листопад О. А., Мардарова І. К. Здоров'язбереження в освітньому процесі закладу освіти: цифровий та інноваційний вимір. *Перспективи та інновації науки. Серія: Психологія. Педагогіка. Медицина*. 2025. № 7 (53). С. 586–597. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7\(53\)-586-597](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-586-597).
5. Листопад О. А., Мардарова І. К., Гуданич Н. М. Підготовка студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО: теоретичний і практичний аспекти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2023. Вип. 64. С. 121–133. DOI: [https://doi.org/10.31909/26168812.2023-\(64\)-14](https://doi.org/10.31909/26168812.2023-(64)-14).
6. Листопад О., Мардарова І. Практиологічний підхід у розвитку професійної компетентності педагогів: теоретичні засади та освітні практики. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка*. 2025. № 2 (9). С. 157–163. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-7013/2025-2-18>.
7. Халло О. Є. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 1.45 (106). С. 168–170.

PREPARING FUTURE TEACHERS TO DEVELOP HEALTH-PROMOTING COMPETENCIES IN PRESCHOOL CHILDREN

Mardarova Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool Education
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

Hudanych Nataliia

PhD, Senior Lecturer of the Department of Preschool Education
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

Introduction. *In today's socio-cultural and educational realities, when the issue of preserving and strengthening the health of the nation is becoming a strategic priority of state policy, the problem of forming a culture of personal health from early childhood is extremely relevant. The task of ensuring the harmonious physical, mental, and social development of children, as well as creating conditions for preserving and strengthening their health, is recognized as one of the key guidelines of state educational policy, which leads to increased requirements for the content and quality of teacher training, since it is the educator who is the leading subject in the implementation of health-saving strategies in the educational environment of preschool institutions.*

Purpose. *The purpose of the article is to substantiate the peculiarities and problems of training future educators to develop health-saving competencies in preschool children.*

Methods. *The study used a set of methods that ensured the identification of features of training future educators to develop health-saving competence in preschool children. These included: analysis of scientific literature and regulatory documents to determine the theoretical foundations of health-saving competence; questionnaires and surveys of students and teachers to quantitatively determine the level of preparedness and identify problems in the educational process; observation – to assess students' practical skills in modeling pedagogical situations; expert assessment and interviews – for qualitative interpretation of the data obtained and identification of key areas for improvement in training; statistical data processing method – for quantitative analysis of the survey results and formation of conclusions regarding the level of competence.*

Results. *The problems of training future educators to develop health-saving competencies in preschool children, which is a pressing task of modern pedagogical education in the context of the development of interactive and practice-oriented teaching technologies, have been studied. The essence and structure of the preparedness of future educators to develop health-saving competencies in preschool children, which includes a set of knowledge about physical, psycho-emotional, and social health, skills to create a safe and supportive educational environment, as well as formed value orientations regarding children's health, are substantiated. As part of the study, a quantitative analysis of the results of the questionnaire and observations was conducted, which made it possible to determine the level of preparedness of students, and a qualitative interpretation of the data obtained regarding the problems of*

training future educators was carried out. The analysis showed that a significant proportion of students need additional practical training and greater integration of health-saving technologies into the educational process, as well as the development of competencies in psycho-emotional support for children and the organization of an active lifestyle in preschool institutions. The results of the study confirm that effective training of future educators should combine theoretical training with practical activities aimed at developing comprehensive health-saving competencies in preschool children, which ensures a high level of professional readiness of students to implement modern educational standards and create a favorable environment for the comprehensive development and preservation of children's health.

Originality. The results obtained allow us to outline the key areas for improving the educational process. First, it is necessary to strengthen the practice-oriented component of training, which involves systematic modeling of pedagogical situations, active participation of students in project activities, as well as role-playing games and training sessions to develop professional competencies. Second, it is important to integrate modern health-saving technologies into educational programs, which will contribute to the formation of a holistic view of child health and well-being in future educators. Thirdly, competencies should be developed in organizing a safe physical environment and effective interaction with children in various educational situations, which will ensure a comprehensive approach to supporting the physical, psycho-emotional, and social health of preschool children.

Conclusion. The results of the study allow us to conclude that preparing future educators to develop health-saving competencies in preschool children is a strategic task of modern higher and pre-higher professional pedagogical education. This competence, being an integrated characteristic of professional mastery, combines the knowledge, skills, values, and personal qualities necessary to create an effective health-saving educational environment. The most promising approach is a comprehensive approach to training that integrates theoretical, practical, and innovative components and the institution of mentoring.

Keywords: training of future educators, health-saving competence, preschool children, pedagogical education, health-saving technologies, professional training.

References

1. Andriushchenko, T. K. (2018). *Zdorovia zberezhuvalna kompetentnist' doshkil'nykiv: sutnist', metodyka formuvannia* [Health-preserving competence of preschoolers: essence and methodology]. Uman: ALMI. [in Ukrainian]
2. Hnizdilova, O. A. (2014). *Profesional'na pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do formuvannia zdorovia zberezhuval'noi kompetentnosti u ditei doshkil'noho viku* [Professional training of future educators for formation of health-preserving competence in preschool children]. *Zbirnyk naukovykh prats' Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, 65, 231–237. [in Ukrainian]
3. Denysiak, Y. V. (2021). *Sutnist' ta zmist zdorovia zberezhuval'noi kompetentnosti doshkil'nykiv* [Essence and content of health-preserving competence of preschoolers]. *Pedahohichniy al'manakh*, 50, 10–16. <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.294> [in Ukrainian]
4. Lystopad, O. A., & Mardarova, I. K. (2025). *Zdorovia zberezhenia v osvinnomu protsesi zakladu osvity: tsyfrovyy ta innovatsiynyy vymir* [Health preservation in the educational process of an institution: digital and innovative dimension]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Series «Psykhohiia», Series «Pedahohika», Series «Medytsyna»)*, 7(53), 586–597. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7\(53\)-586-597](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-586-597) [in Ukrainian]
5. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K., & Hudanych, N. M. (2023). *Pidhotovka studentiv do valeoloho-pedahohichnoi diialnosti v umovakh ZDO: teoretychnyy i praktychnyy aspekty* [Training of students for valeological-pedagogical activity in preschool institutions: theoretical and practical aspects]. *Naukovyy visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats'*. *Pedahohichni nauky*, 64, 121–133. [https://doi.org/10.31909/26168812.2023-\(64\)-14](https://doi.org/10.31909/26168812.2023-(64)-14) [in Ukrainian]
6. Lystopad, O., & Mardarova, I. (2025). *Praksiolohichniy pidkhid u rozvytku profesiinoi kompetentnosti pedahohiv: teoretychni zasady ta osvinni praktyky* [Praxeological approach in development of professional competence of educators: theoretical foundations and educational practices]. *Visnyk Dniprovskoi akademii neperervnoi osvity. Serii: Filosofiia. Pedahohika*, 2(9), 157–163. <https://doi.org/10.54891/2786-7013/2025-2-18> [in Ukrainian]
7. Khallo, O. Ye. (2014). *Formuvannia zdorovia zberezhuval'noi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv* [Formation of health-preserving competence of future educators]. *Naukovyy visnyk Mykolaivs'koho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskogo. Serii: Pedahohichni nauky*, 1.45(106), 168–170. [in Ukrainian]

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 10.02.2026 р.
Принято редакцією 0.03.2026 р.
Опубліковано 6.04.2026 р.